

U Biblioteci grada Beograda, u Knez Mihailovoj, predstavljena je knjiga memoarske proze, potpredsednika Društva srpsko-jevrejskog prijateljstva, Aleksandra Mošića „Moj sin će živeti“ o kojoj su govorili: dr. Krinka Vidaković – Petković, prof. Svetlana Ilić, recenzent Milena Šećerović i autor.

(photo & info: Siniša Mijatović)

MOJ SIN ĆE ŽIVETI

U rano jutro, 9. maja 1942, u praskozorje, kad ju je gestapovac prozvao, bilo joj je jasno o čemu se radi. Oprostila se od sapatnice u zatvorskoj ćeliji rečima: „Mirna sam, ne bojim se, moj sin će živeti.“

Njenoj uspomeni se posvećuje ova knjižica. Da se nikada njena žrtva ne zaboravi! Da se Holokaust na Balkanu i u Evropi nikada više ne ponovi!

Библиотека града Београда

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ

Александар Мошић
МОЈ СИН ЋЕ ЖИВЕТИ

(Издавач: Сигнатуре, Београд)

О књизи говоре:

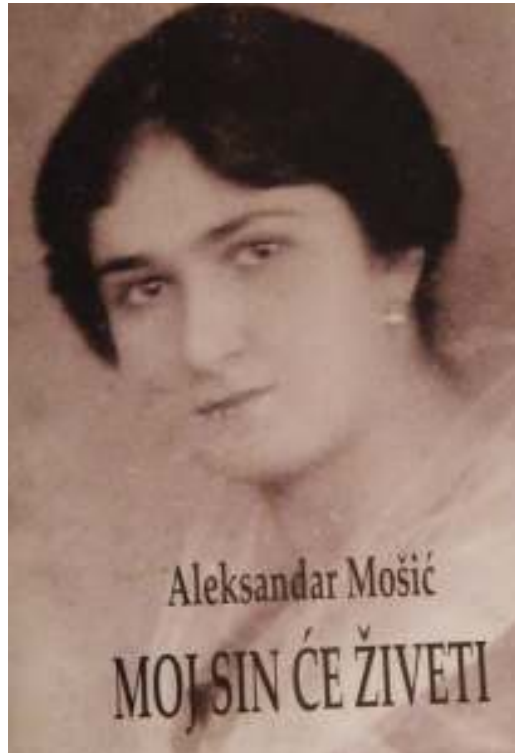
др. Кринка Видаковић-Петковић,
проф. Светлана Илић,
рецензент Милена Шећеровић,
уредник издања
и аутор

ЖИВОТ БЕОГРАДСКИХ ЈЕВРЕЈА У МИРУ И РАТУ
изложба фотографија из архива Музеја јеврејске општине и архива аутора
ХОР СРПСКО-ЈЕВРЕЈСКОГ ПЕВАЧКОГ ДРУШТВА,
директор Марлена Павловић
уметнички програм са традиционалном јеврејском и српском музиком

Библиотека града Београда
Одељење уметности, Кнез Михаилова 56/II
Четвртак, 19. мај 2011. у 19.00

U Biblioteci grada Beograda predstavljena je knjiga memoarske proze, potpredsednika Društva srpsko-jevrejskog prijateljstva, Aleksandra Mošića, inženjera i predavača, „Moj sin će živeti“ o kojoj su govorili : dr. Krinka Vidaković – Petković, prof. Svetlana Ilić, recezent Milena Šećerović i autor. HOR SRPSKO-JEVREJSKOG PEVAČKOG DRUŠTVA izveo je umetnički program sa dradicionalnom jevrejskom i srpskom muzikom. Priređena je i izložba ŽIVOT BEOGRADSKIH JEVREJA U MIRU I RATU – izložba fotografija iz arhiva Muzeja jevrejske opštine i arhiva autora.

Davno, vrlo davno, u osvitu civilizacije, prvi koraci još bezimene antropologije i šarene bajke o politeističkim družinama na visokim nepristupačnim planinama, iznedrili su, i uobličili iskustvena znanja, mnogo kasnije sabrana u savremenom pojmu „životni ciklus“. Kada se pisac predstojećih redova vratio iz Indije u svoj rodni Beograd, jasno je sagledao nastupajućí kraj stvaralačkog odseka svog životnog ciklusa.

Prilikom šetnje sa kruševačkim kolegama, po obalama Zapadne Morave, radi pregleda potencijalnog područja za postavljanje moćne rafinerije nafte u središte Srbije, a prema snovima uprave mlade i živahne Fabrike mazivih ulja, razočaranje je bilo potpuno. Zapadna Morava svojom količinom vode ni izdaleka nije ličila na Dunav. Tako su svi snovi o rafineriji nafte u centru Šumadije pali u vodu. Zapadna Morava nikako nije mogla da nosi neki brod, a kamo li teglenice od hiljadu tona. Sa gubitkom snova i nade o rafineriji nafte zapadno od Kruševca, ugasile su se i maglovite nade o produženju stvaralačkog životnog ciklusa jednog malog zanesenog inženjera naftne tehnologije.

Neuništiva sećanja na Drugi svetski rat i hitlerovski Holokaust prema Jevrejima, Romima i Srbima, na grozote građanskog rata i koncentracione logore u okviru razaranja Jugoslavije i propratnog opšteg političkog nereda, prosto su pozivale na prikaz doživljavanja i preživljavanja nemoćnog pojedinca na Balkanu.

U predstojećim stranicama ne treba tražiti istorijsku nauku o Drugom svetskom ratu. Politička i vojna istorija u Evropi, a posebno na Balkanu, suviše su složene i teško razumljive, a da bi mogle da se prikažu u maloj knjižici. Međutim, doživljaji i preživljavanja pojedinca, od kasnih tridesetih godina do kraja osme decenije u Jugoslaviji, pružaju zanimljiv primer ponašanja normalne porodice sa prosečnim balkanskim građanskim prihodom i dobrim obrazovanjem. Kraj socijalne i političke bure na Balkanu, po svim izgledima, još se ne nazire. Etnička prošlost i mešavina uvek kroz decenije i vekove omogućuju specifične sukobe i kočenja ravnomernog civilizacijskog, pozitivnog razvoja. Pojedinaac u ovom kotlu trpi svojstveni karakterni pečat.

Posle osam godina udovištva, ušavši u desetu deceniju života, pisac ovih redova ponovo se oženio. Nova supruga nosi ime Sonja. Po školovanju i stvaralaštvu bila je učiteljica, i to vrlo uspešna i omiljena, dugo u unutrašnjosti i najzad u Beogradu. To je na nju ostavilo neizbrisiv trag koji sam veoma poštovao i ponekad je nazivao mojim razrednim starešinom. Ovo je trebalo da bude jedini izraz uzdržljivog negodovanja u malim nesuglasicama kakve se povremeno pojavljuju u svakodnevici svake porodice.

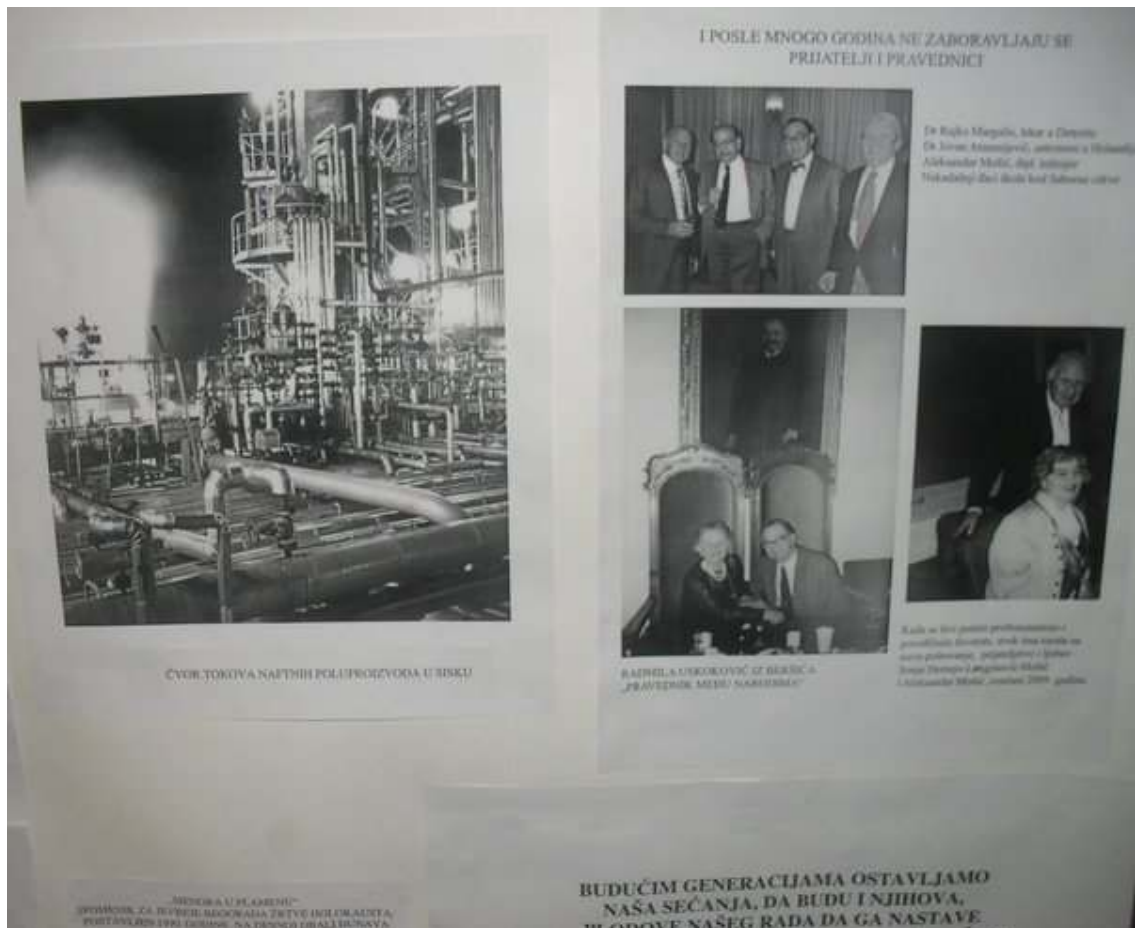

Sonja se živo družila sa koleginicom i dragom prijateljicom Svetlanom. I ja sam Svetlanu ubrzo zavoleo kao prijatnog sagovornika za stolom. Imala je diplomu Beogradskog filološkog fakulteta i govorila izuzetno negovanim, srpskim jezikom. Bio je to uzor odlično školovanog govora, kakav se inače čak među intelektualcima retko čuje. Svetlana je rado slušala moja sećanja i anegdote i jednog dana mi je ozbiljno predložila da zapisujem svoja pripovedanja. Kao uzgred, obećala mi je da će mi lektorisati zapise. Ovo je bila veoma privlačna ponuda.

U podsvesti sam nosio sećanja kako iz rata, tako i iz stvaralačkog, mirnodopskog perioda u industriji sode i nafte, te iz nastavničke delatnosti. Nastavništvo mi je bila prijatna delatnost. Podučavao sam, učio i uporedno usavršavao metode nastave u sva tri stepena: osnovačkom, srednje stručnom i univerzitetski visokom. Nastava, kao tesna saradnja sa mladim ljudima, životno bliskim deci osvežavala me je i odmarala od industrijske prakse. Međutim, i industrijska praksa u rafinerijama nafte me je fascinirala. To je silno populzivna i rasprostranjena privredna delatnost bez otpada i jalovine, sa najmanjim zagađenjem prirodne

sredine i najživljim istraživanjem. Sa njim je tesno povezana stručna i naučna štampa na mnogim jezicima i na svim kontinentima.

Rad u industriji nafte i šire, u energetici, odvodi radišnog stručnjaka u mnoge susrete sa ove i one strane Atlantika. Utisci su mnogobrojni i često teški za opisivanje. Isto toliko su česte potvrde onoga što se naučilo u srednjoj školi. Zrelog čoveka ova okolnost ispunjava dragim sećanjima na završne mesece odrastanja i ponosom na svoju školu. Ovakve uspomene potiskuju sećanja na neprijatne događaje i doživljaje, pa ih se tek malo spominje na predstojećim stranicama. Sa druge strane, stižući u devetu i čak desetu deceniju života, ne treba da se padne u zlatnu zabludu o lepom životu u dvadesetom veku. Savremeni devedesetogodišnjaci žive se sećaju petocifrenog broja miliona ljudskih žrtava Aleksandar Mošić u Balkanskim ratovima, te u Prvom i Drugom svetskom ratu u Evropi, uz nejasne predstave o ljudskim žrtvama i porodičnim tragedijama obeleženim crnim i zelenim zastavama po kućama, i egzotičnim učestalim naricanjima po sokacima u mnogim delovima sveta. Jednovremeno, uz ovaj užas odvija se nezapamćen razvoj nauke i tehnike. Pojedincu je zaista bilo teško da se snađe u ovakvom vrtlogu.

Vrativši se 1921. godine iz izbeglištva, mlada majka Elza iskreno je prihvatila svoju tazbinu i novu domovinu. Potrudila se i za tri godine savladala srpski jezik. Školovana u Beču znala je vrednost dvojezičnog vaspitanja. Korisnost poznavanja još u detinjstvu i srpskog i nemačkog jezika pokazale su se već u višim razredima srednje škole, a naročito na studijama tehnologije. Još jednom se potvrdilo na početku radnog veka, kad je Aleksandar savladao još dva strana jezika i uzgred shvatio koliko je zanimljiva uporedna lingvistika. Uronjenost u srpsku sredinu mamu Elzu nije sačuvala od Holokausta. U jesen 1941. i proleće 1942. godine prijatelji su na sve moguće načine, a ipak bezuspešno, pokušavali da joj spasu život. Iz Loznice, preko Šapca, vraćena je u Beograd, u koncentracioni logor na Banjici. Odmah je uvrštena u spisak za streljanje. Pomilovanja nije bilo, niti mu se nadala. U rano jutro, 9. maja 1942, u praskozorje, kad ju je gestapovac prozvao, bilo joj je jasno o čemu se radi. Oprostila se od sapatnice u zatvorskoj ćeliji rečima: „Mirna sam, ne bojim se, moj sin će živeti.“

SEFARDSKA SINAGOGA „BIT ISRAEL“
SAGRAĐENA 1908. GODINE U ULICI CARA UROŠA
SRUŠENA OD NACISTA 1941. GODINE.

GLAVNA FASADA PRILIKE SEFARDSKE SINAGOGA
U BEOGRADU U ULICI CARA UROŠA

Spomenuti sin, jedina uteha pred streljačkim strojem hitlerovaca, saznao je za sve strahote o kraju svoje majke tek tri godine docnije. U toku te tri godine nosio je zle slutnje i strah, a onda saznao da mu je majka, nekadašnja bezazlena bečka devojčica i dobra učenica, zatim okretna pomoćnica u radnji muške konfekcije svoga oca u najužem centru Beča, ratna izbeglica, i najzad ugledna Beogradanka i jevrejska žrtva Holokausta, upamćena kao izuzetna žena, supruga i majka, te uzvišena i hrabra heroína pred ljudskom brutalnošću, koja je hrabro stala pred streljački stroj. Njenoj uspomeni se posvećuje ova knjižica. Da se nikada njena žrtva ne zaboravi! Da se Holokaust na Balkanu i u Evropi nikada više ne ponovi!

GRUPA ČLANOVA SEFARDSKE OPŠTINE I ŠKOLSKE DECE
ISPRED ULAZA U ZGRADU „ONEG ŠABANT“ U JEVREJSKOJ

Svetlana Ilić - O memoarskoj prozi A. Mošića, inženjera i predavača

Pisac se svojim kazivanjem više predstavlja čitaocu nego što ovaj očekuje. Neko je jednom rekao, objašnjavajući stil pripovedanja čuvenog pisca, - da svaki umetnik, kao i svaki čovek - poseduje sopstveni stil izražavanja, kao i svojstveni stil življenja, obrazovanja i mišljenja.

Takvim mi se učinio i stil pisanja inženjera i predavača Aleksandra Mošića, od bečke majke još u naručju nazvanog Fredija: znatno docnije očiglednom savesnom i nenametljivom pojavom, te komunikativnošću obrazovanog i svetski iskusnog čoveka. Zanimljiva dokumentarnost pripovedanja, prepuna važnih podataka iz života mešovite jevrejske porodice; život u predratnom i poratnom Beogradu; život u Dalmaciji u toku rata; konfinacija na jadranskom ostrvu Korčuli; pedesete i šezdesete godine u Bosni; obnova rada i podizanje nove rafinerije nafte u posleratnoj izgradnji i oživljavanje privrede; senke Holokausta i političke čistke posle rata - sve to je opisano sa merom i bez preteranih emotivnih turbulencija.

Bumo početno posleratno doba sa promenom političkog sistema ne može tiho da prođe, čak ni kad su najosetljiviji događaji u pitanju - kao što je, na primer, smrt majke i mladog rođaka, očev odlazak u novoproglašeni Izrael, ljubav i ženidba u Splitu, stručna i politička neslaganja, kao i preseljenja. Mera i neostrašćenost odlikuju se ovim redovima kao izraz ranog životnog sazrevanja i temeljnog obrazovanja pisca. Nigde preterivanja, čak ni onog dozvoljenog, kada su tako osetljive teme u pitanju, kao što su ratni zločini i lične tragedije u ratu.

Umerenost bez popovanja i kad su stručne teme u pitanju, ili kad su ideološki stavovi pokretači zbivanja. Kratki, ali u pojedinostima brižljivo i snažno odabirani, detaljno dati portreti ljudi sa kojima se, igrom sudbine, susretao u ne vreme rata ili na profesionalnim mestima, nisu prenaplašeni, ali se pamte. Nema ostrašćenosti ni preterivanja, čak ni kad su u pitanju portreti ideoloških neprijatelja.

Cini se da Mošić u svakoj ličnosti koju pominje u svojoj memoarskoj prozi, pre svega vidi čoveka, a ne onoga ko je za njega po nečemu bitan. Ovo je retka proza bez isticanja ljudskih zverstava i mana, a da o njima i te kako stičemo valjan i upečatljiv utisak. Mozaično date slike raznih sredina, različitog verskog i kulturološkog kolorita, pripadnici raznih vera i ideologija, u godinama pred, u toku i neposredno posle rata, deluju živo, plastično, vrlo snažno i pamte se. Možda i zbog vešto odabranih detalja koji su srž atmosfere ili jezika kojim se služe stanovnici određene sredine.

Upečatljiva je slika osnovca koji, skakućući razrovanom Knez Mihailovom ulicom trči do predratne škole kod Saborne crkve, mladića koji koriste italijanski vojni čamac, ratnih okršaja na Pelješcu, zabranjenog kupanja u uvali Vela Luke, započinjanja rada u nekada privatnoj a sada konfiskovanoj fabrici, sticanja iskustva u rafineriji nafte, i pre toga u fabrici sode, ženidba, seobe, putovanja u inostranstvo i susreta sa raznim ljudima. Sve to, zahvaljujući izboru bitnih događaja bez prevelikih digresija u pripovedanju. Potresno, ali sa pažljivim, dostojanstvenim izborom reči, predstavljena je ključna scena majčine tragedije, njena smrt i dostojanstvena smirenost sa kojom izgovara poslednje rečenice: - Ja znam da će moj Fredi živeti. Nije mi teško da umrem. - Sinovljevi život bio je najvažniji za ovu tragičnu, mučeničku ženu. Nit koja povezuje celu priču ove zanimljive knjige je njen život od detinjstva i devojastva u Beču, preko udaje u Beograd, boravka u Cirihu, skrivanja u Podrinju i poslednje dve sedmice u Banjičkom logoru. Lagani sfumato njenog života lebdi nad pričom, ali i ispunjenim životom njenog sina. Priča koju on vodi u prvom ili trećem licu, uvek nosi setu toga neiskazanog, ali uvek prisutnog saznanja da je sudbina njegov život iskupila njenom tragedijom. Ta nikad dovoljno oplakana bol lebdi nad stranicama ove prozne knjige.

Precizna, odmerena rečenica, bez mnogo stilskih ukrasa, sa primesama ironije i blagog humora, sa dijalogima efektivnim i punim značaja, zanimljiva leksika i niz dobro odabranih upečatljivih momenata vezanih za Beograd, Dubrovnik, Korčulu, Split i Dalmaciju, te Lukavac, Sisak i Pančevo, učinili su ovaj tekst zanimljivim, dokumentarno važnim i umetnički vrednim. Laganost i lakoća sa kojom Mošić pripoveda podseća na prijatan razgovor lepo vaspitanih, obrazovanih ljudi koji su povezani prijateljstvom, saosećanjem i razumevanjem onoga što čovek jeste: neprestani izvor začuđivanja i tajne, u svakom smislu reči.

foto-info Siniša Mijatović